

Halász Tamás "SZÖSZI, MONDJ EGY VERSET!"

beszélgetés JAROSS VIKTÓRIÁVAL

Ha valaki Neked szegezi a kérdést, hogy mivel foglalkozol pontosan, mit válaszolsz?

• Ez az önmeghatározó sokáig gondot okozott, de mára egyértelmű: rendező szeretnék lenni. Fotómodellkedéssel kezdtem, aztán jött a tánc az életembe, felvettek a Színház- és Filmművészeti Egyetemre, ahol elkezdtem koreografálni, kicsit játszottam színházi előadásokban, majd elkezdett érdekelni a rendezés. Na, de mit rendezek? Akkor már írok is valamit - gondoltam. Így jutottam el máig.

A koreografálást abbahagytad?

• Nagyon sokáig abból éltem: Budapesten és vidéken dolgoztam színházaknak, ami azért volt hasznos, mert rengeteg színészt megismerhettem.

2003-ban diplomáztam, aztán elmentem Olaszországba, ahol elképesztő dolgokat éltem át, úgyhogy meg is írtam kint az első darabomat, aminek ott is volt a bemutatója. Az előadásban már nagyjából az a gárda szerepelt, akikkel ma is dolgozom: Erdei Juli, Fodor Ancsa, Járó Zsuzsa. Az előadást hazahoztuk, bemutattuk a Merlinben, elég nagy sikerrel. Elterjedt a hírem, két-három évig színházi előadások mozgását csináltam, sőt, fel is léptem a Játékszínben, Balázsovits Lajos rendezésében (Ezt megelőzően csak a Főiskolán "játszogatam", Szabó Máté munkáiban). Kemény dolog volt, lehet róla csúnyákat olvasni. Ekkoriban kezdtünk Pataky Klárral dolgozni, A Filléres operát csináltuk aztán Bagossy Lászlóval, Rusznyák Gáborral dolgoztam a Radnóti Színházban, míg egy nap arra keltem, hogy akkor most megint el kéne menni külföldre. Gondolkodtam, hová menjek, aztán nem adtam alább New Yorknál.

Egyszerűen szerencsét próbáltál?

• Pontosan: volt húszezer forint a zsebemben. Ami megtörténhetett velem, az mind megtörtént. Egy bizarr bácsinál laktam, s egy színészstúdióba kezdtem járni, a Times Square közelében, angolul tanulni a mesterséget. Aztán megtalált egy ugyancsak elvarázsolt spanyol nő, igazi örült, hogy olcsón lakhatok nála. Azt a lakást nehéz leírni: teknős a kádban, levedlett kígyóbőrök, visító papagáj, pókok... Két nap alatt rendbetettem, kifestettem a szobám, és imádtam ott lakni. Odakint is írtam, élmény bőven akadt, pörgött az élet. Beválogattak egy zenei videóba, táncos főszerepre, és egy színházi fesztiválra - ahol az Inspiráció bemutatott, Szabó Csongorral közösen készített Herzenschmerz című szólómmal léptem fel, kicsit átfórmálva azt, amerikai ízlés szerint. Emellett pincérkedtem, táncoltam egy elit bárban, ahol hatalmas jelmezbálokat tartottak. Felbukkant ott Rodman, Björk, aztán elmesélték a bárban dolgozó magyarok, hogy valaha itt volt Madonna ruhatáros. Nagyon csendes volt, mint mondták, vitte haza a maradékot, nem volt egy vasa se, aztán egyszer csak eltűnt. Aztán megjelent az első lemeze. Hatalmas baráti köröm lett kint, nagyszívű emberek - mindenhová sleppel jártam.

Miért jöttél mégis haza?

• Hazahúzott a szívem. Azóta is sokat utaztam, de egyre boldogabban jövök vissza. Annyit szídjuk ezt a várost, de én nagyon megszerettem, bár ebben sok munkám volt: biztos vagyok benne, hogy itt akarok dolgozni. Nem utolsó sorban itt van a családom, akikkel nagyon kötődöm.

Évek óta iszonyatosan sokat beszélnek róla, hogy milyen nagyszerű dolog átlépni műfajhatárokat, ledönteni falakat, bevonni társművészeket - Te mintha ebbe született volna bele, mintha itt nem is lennének kérdések.

• Ez így lett. Ez vagyok én, és ez az én irányom. Lett egy nagyon jó csapatom, akikkel szerelemből dolgozunk: nekem ez máshogy nem is megy.

Gyerekkorom óta táncolok és a zene egyszerűen bennem van. Sokat jártam órákra, de valahogy sosem élveztem igazán.

Amikor magamban kezdtem dolgozni, nem volt más, csak én meg a zene, akkor éreztem át igazán, hogy erre születtem. Számomra az a lényeges, hogy ami létrejön, ösztönből, érzésből születessen meg - engem az ilyen tánc érdekel. Ezért is szeretnek talán sokan velem dolgozni, ha jól érzem, mert lelkiállapotokhoz, helyzetekhez, rezdülésekhez rendelem a mozgulatot. Nem forgok, nem dobálom a lábam - mástól sem kérek ilyesmit: klasszikus értelemben képzetlen vagyok, nem is tartom magam valódi táncosnőnek.

A Thália Régi stúdióban bemutatott legfrissebb darabodban (L'élek az esőben) férfiszerepet alakítasz, bűvös, megfoghatatlan, zavarba ejtő lényt, aki eltorzított hangon beszél: a nyeklő-nyakló figura egyszerre borzongató és komikus. A szerepet mozdulat és szó különös szövedéke kerekíti ki...

• És engem is zavarba hoz, hiába én játszom. Elégé spirituális alkat vagyok, akit egy-egy érzem teljesen haza tud vágni. De az igazán izgalmas az, amikor egy érzelmeket nem tudsz pontosan meghatározni, megfogalmazni, csak azt érzed, hogy a reménytelenül a hatása alá kerültél.

Ez a szerep pont ilyen, ahogyan ez maga egy tudat alatti előadás. Elhasznált duma, de mind a saját filmünket forgatjuk, amiben mi vagyunk a főszereplő, a rendező, minden. Ez a munkám erről szól. A főszereplő, Almási Sándor, az egyetlen férfi egy többszörözött nőalakkal, vagy éppen valós nők, kapcsolatok emlékképeivel áll szemben, és persze rajtuk keresztül az érzéseivel. Az álmokban gyakran előfordul, hogy különböző érzésekhez különböző arcok társulnak, olykor, látszólag teljesen logikátlanul. A spirituálisok azt mondják, hogy az igazi életünket az álmunkban éljük, mert akkor a lélek szabadon elindulhat fölfelé - az ébrenlétben csak szerepeket játszunk. Ez az előadás egy kísérlet, mindennek jegyében. Az eredeti szövegnek - hiszen ez egy regény-adaptáció - legfeljebb a tíz százalékát használom, hiszen leginkább a hangulata fogott meg.

Szigorú rendező vagy?

• Nem, abban az értelemben, hogy nálam nincsenek szabályok, nem receptkönyvből dolgozom. Igyekszem nagyon sokat kísérletezni: persze adottak a saját vízióim, de nagyon jelentős a szerepe azoknak, akikkel együttműködöm. Szeretem azt, ha jól, ha szabadnak érzik magukat, mert csak akkor nyílnak meg, csak akkor lépnek be a darabba. És az jó, ha valaki "sok": én is az vagyok, bár a főiskola idejének örülete már kezd lecsengeni.

Mi jön most?

• A következő darabomat nem színházban akarom megcsinálni, az már biztos. Találtam egy helyet, babonából nem nevezem meg, ahogy még azt a nagyszerű színésznőt se, akit megnyertem főszereplőnek. Szeretem, amikor a mindennapi élet és a színház összefolyik, elegyedik: ritka az ilyesmi és engem nagyon érdekel. Addig még lesz egy munkám Olaszországban, amire szerencsére NKA-támogatást is kaptam. Van egy régebbi, fontos kapcsolatom Riccardo Festával, egy színész-rendezővel. Amennyiben a közös produkciónk jól sikerül, lehetőségünk nyílik rá, hogy bejussunk egy projektbe, aminek az a lényege, hogy központi támogatással, más, kísérleti produkciókkal, körbeturnézhatjuk az ország számos színházát. A nyelvet, a terepet kicsit ismerem, Ödön von Horváth-ot "viszem magammal" a közösbe.

Ha jól értem, számodra egyáltalán nem jelent most kényszert, problémát egy teljesen független társasággal, szabadúszóként dolgozni.

• Nem, egyáltalán nem. Persze, sokkal kényelmesebb, ha egy színház meghív, kapsz egy konkrét felkérést, mondanak egy összeget és egy határidőt. Nekem nem ez a dolgom: bevállalom, hogy nap, mint nap megyek, kopogtatok, kuncsorgok támogatásért. Mert ingyen senkitől sem kérek semmit, az kizárólag az én felelősségem, hogy így legyen.

Tény, hogy bizonyos nehézségeket kell legyőznünk: én például a kezdettől beugró vagyok a L'élek az esőben című előadásban. Ezt a szerepet más csinálta volna, egy férfiszínész. Feladta, nem hitt benne. Hogy én játszom el az Apa figuráját, végül Fodor Anca és Daróczy Sándor mentőötlete volt. Ez az egész pedig - remélem - így is marad. Nem a megélhetésért csinálom, arra van más, és mára éppen elegenden hisznek a munkámban.

Volt igazi nagy, sorsfordító pillanat a szakmai életedben?

• Amikor ott álltam a főiskolai felvételin, s rám, a gimnagypofájú Barbie-csajára annyit mondott Kazimír Károly, hogy "ez a lány, ez bekerül". Rám parancsolt hirtelen:

"Szósi, mondj egy verset, menj fel a színpadra", én meg felmentem. "Ha New Yorkba születtél volna, te már rég nagy sztár lennél. Na, mondjad". Ott álltam, teljes zavarban. Aztán olyasmiket hozott ki belőlem az első fél évben, hogy el sem hittem. Rettogtam, zokogtam, de aztán ez elmúlt. Elsőként a fiatal rendező Szabó Mátéval kezdtem komolyan dolgozni, akiről jóval később kiderült: Kazimír Tanár Úr unokája. A koreográfus-felvétele egy Michael Jackson számot vittem, képzelheted... azt sem tudtam, mit akarok, de akartam, nagyon. Két évembe telt, hogy "megvilágosodjak". Tulajdonképp ez az egész Pedro Almodóvarhoz köthető. Megnéztem az első filmjét, és arra gondoltam:

nem vagyok egyedül. Azóta sokat változtam.

Meg persze, ő is...

Bérczes László ÖT LÉPÉS A VILÁG

beszélgetés JORMA UOTINENNEL

Jorma Uotinen: koreográfus, táncos, rendező, énekes. 1987-ben híres Kalevala-koreográfiájával járt először Budapesten. Ekkor találkozott Ladányi Andreával, aki aztán tagja lett a Helsinki Városi Színháznak. Számos közös munkát készítettek, néhányat Magyarországon is láthattunk (Diva, A sötétség púdere, Trió, Alice B. ...). Ladányi táncolt a Piaf Piaf című előadásban is, melynek új változatára készül Jorma a Bárka Színházban. Ezt a munkát előkészítendő néhány napot Budapesten töltött a világhírű táncos-koreográfus.

Tegnap este benéztél Ladányi Andrea próbájára, aki a Sanyi és Aranka Színházban Borlai Gergővel készül új bemutatójára. Milyen volt a találkozás?

• Fantasztikus. Kiválasztottnak éreztem magam, ők próbáltak, úgymond csak nekem. Egy táncos és egy dobos kivételes minőséget teremtő találkozás.

Mindig lenyűgöz, amikor Andreát látom: akár a penge, hasítja a teret, éles, gyors és koncentrált.

Sokat dolgoztatok együtt, jól ismeritek egymást. Gondolom, egy ilyen próba azonnal felébreszti benned a koreográfust...

• Nem, nem, csak ártatlan nézőként ültem ott. Bámultam és élveztem, amit látok.

Egész életem színházban telt. Tudsz még ártatlan néző lenni?

• Csakis az. Engem érdekel a színház. Igazi, kíváncsi néző vagyok. Akár egy gyerek: újra és újra felfedezem a világot. A színház az életem, hát hogyan lennék kíváncsi a saját életemre?! Tegnap szőrfőztem a tévén a szállodai szobámban, és elcsíptem egy interjút Charles Aznavourral: ez a nyolcvanvalahány éves öregember is erről, a gyermeki kíváncsiságról beszélt. Enélkül nem érdemes belépni a színházba. Se a színpadra, se a nézőtérre. Persze, fizikailag öregsünk, ez ellen nem tehetünk semmit, de a szellemi frissességet megőrizhetjük.

A gyermeki létezésről eszembe jut egy veled kapcsolatos híres, sokat emlegetett történet: ötéves korodban meg akartál venni egy színházat. Igaz ez?

• Hogyne, persze. Nagymamám mesélte, hogy mindenáron akartam egy saját színházat. Elmondása szerint tetszett nekem a színészek "színelése", hogy úgy csinálnak, mintha. És ez, a színélés végülis valóban közel áll a színészethez. Mondják, hogy egészen kicsi gyerekként már produkáltam magamat, háromévesen folyton anyám túsarkú cipőjében botladoztam, "öt színleltem", nem csoda, hogy ötévesen színházra vágytam, és tízévesen valóban igazi színházban dolgoztam: statisztáltam, boltba szaladgáltam, kávét hurcolásztam... élveztem.

Legújabb lemezed borítóján is egyik lábadon túsarkú cipő...

• Imádom a túsarkú cipőt! Úgy látszik, semmit nem változtam.

A színészettről is ugyanazt gondolod: színlelés?

• Gyerekésszel annak tartottam, ma már valamivel többet tudok róla. Mégiscsak felnőttem, "benne vagyok a korban", gyűjtöttem tudást és tapasztalatot.

Talán a legfontosabb a fizikai állapot, a szakmai tudás és mindenekelőtt a jelenlét ereje. Mindebből nem színlelés, hanem színpadi valóság, egy új, művészi realitás születhet.

A fizikum és a szakmai tudás tanulható, fejleszthető, mérhető. De miből születik az a bizonyos "színpadi jelenlét"?

• Ez vagy van, vagy nincs. Nevezhetjük karizmának is. Ha van, azonnal észreveszed, hisz ott a színpadon vagy a mozivászonon a személyiség sugárzása, belső szépsége. Fizikailag és szellemileg azonosulsz a pillanattal. Teljes lényed itt és most jelen van. Ez több, mélyebb, titokzatosabb, mint amit a tökéletes profizmus nyújthat. Egyszerű dolog ez, mégis tanulhatatlan.

Erről mondja azt Ladányi Andrea egy beszélgetésben, hogy "Jorma mindig meglep, pedig ugyanazt az öt lépést variálja húsz éve".

• Így van, ugyanazt. Van két kezünk, két lábunk, a testünk, mi a csodát lehet ezzel annyit variálni?! Azt a néhány lépést, kevés mozdulatot kell újabb és újabb mozdulatsorba rakni.

Egy híres magyar író, Tamási Áron mondta állítólag: "Az írás egyszerű dolog, a szavakat kell megfelelő sorrendbe rakni".

• Pontosan! Erről van szó: a mindig megfelelő, azaz mindig más sorrendről. Kundera mondja, hogy egész életében ugyanazt az egy könyvet írja.

Igen, öt lépés egy életen át. Ezért ismered fel az alkotót azonnal. Meghallok egy zenét, és azonnal tudom, kinek a világa szólal meg. Lehet, hogy az adott művet nem ismerem, de felismerem az alkotót, aki fogalmaz.

Vagyis egész életedben önmagadat fogalmazod.

• Hát hogyne! A világ maga a káosz. Ezt megpróbálsz a magad számára megragadni, a magad léptékével megfogalmazni. Mert az Egészet senki nem képes átfogni. Egy részt, a magad részét hasítod ki belőle, abban keresed az Egészet és önmagadat. A káoszból teremtessz sajátbejáratú rendet, hogy élni tudj benne.

A mód, ahogyan ezt teszed, te magad vagy.

Ugyanazt variálsz egy életen át. Mi ennek a vége?

• A pillanatnyi igazság megragadása. Ami aztán a következő pillanatban érvénytelenné válik. Vagyis nincs vég, hisz nincs végső igazság. Mi legalábbis soha meg nem leljük azt. De ezen a végtelen úton igenis felfénylenek újabb és újabb igazságok, és a művész dolga az, hogy ezeket mások számára is láthatóvá tegye.